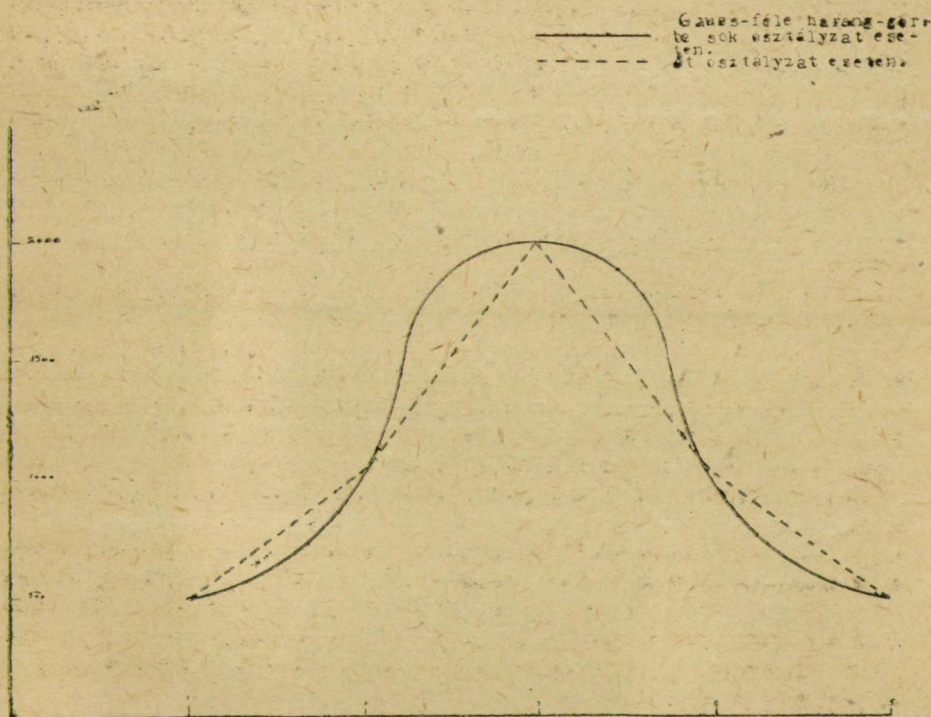

Az ötjegyű osztályzat kérdése.

Ha hasonló korú és nemű nagyobb számú egyént nagyság szerint sorba állítunk s fejteőiket egy képzelt vonallal összekötjük, nem kapunk egyenletesen lejtőződő vonalat. Ez a vonal meredeken kezdődik és végződik, közepe táján pedig erősen közeledik a vízszinteshez. Ha megmérjük ez egyének testmagasságát, azt tapasztaljuk, hogy az egyes méretnagyság-értékek nem egyenletesen oszlanak meg, hanem van egy olyan méret, ami köré a többi sűrűbben csoportosul. Minél jobban távolodunk ettől (az értéktől, akár felfelé, akár lefelé, annál jobban ritkulnak a nyert méretnagyság-értékek. A sűrűbben csoportosuló értékeket egy osztályba sorolhatjuk úgy, hogy ennek a legmagasabb és a legalacsonyabb értéke alkotja ennek az osztálynak a határait. Ha most a legmagasabb és legalacsonyabb érték közötti különbséggel egyenlő méretközű osztályokat szerkesztünk a többi érték számára, azt tapasztaljuk, hogy minél jobban távolodunk felfelé vagy lefelé az először alkotott osztálytól, annál kevesebb tagja lesz az egyes újabb osztályoknak. Koordináta rendszerben az egyes osztályokat az abscisszára felvéve, az egyes osztályok tagjainak számát pedig az ordinátán feltüntetve, gyakorisági görbével ábrázolhatjuk a nyert eredményeket. Ha elegendő nagy számú anyagon végezzük a méréseinket, a görbe az 1. sz. ábra Gauss-féle görbéjéhez igen hasonló lesz,

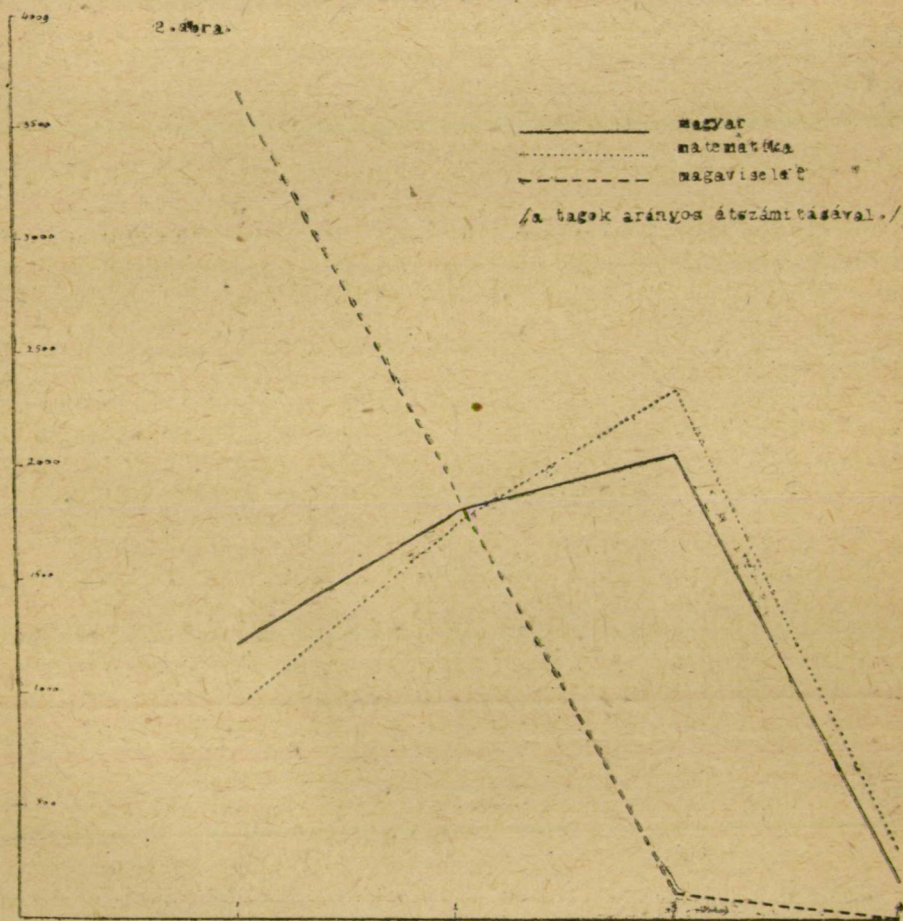
1. ábra.

Ez a Gauss által kimutatott törvényszerűség testi méreteken kívül tulajdonságokra, szellemi teljesítményekre is érvényes. Így, ha például szorgalom tekintetében kellene a tanulókat osztályokba sorolnunk, azok nagyrésze a közepes szorgalmúak osztályába esne, valamivel kisebb része kerülne egyrészt a lusták, másrészt a szorgalmasak osztályába s csak kevesen jutnának az igen szorgalmasak vagy az igen lusták szélsőséges osztályaiba.

Hasonlók a feltételek az egyes középiskolák tantárgyainál is. Ha például a matematikai tudás mérőléce alá állítanánk az ország tanulói ifjúságát, egy-egy évfolyamon belül hasonló megoszlást találnánk.

A tanulók tudásáról, magaviseletéről a bizonyítvány tájékoztat. Megoszlásuk törvényszerűségének kutatására az egyes érdemjegyekből indulhatunk ki. E gondolatmenet szerint, vizsgálódásaim alapjául a szegedi tankerülethez tartozó középiskolák I.—VIII. osztályos tanulóinak évvégi matematikai, magyar nyelvi és magaviseleti érdemjegyeit vettem. Az egyes érdemjegyek gyakorisága a következőképen alakult: matematika: jeles = 943, jó = 1669, elégséges = 2384, elég

telen = 301, összesen 5297; magyar nyelv: jeles = 1245, jó = 1835, elégséges = 2095, elégtelen = 150, összesen 5325; magaviselet: jeles = 1864, jó = 952, elégséges = 67, összesen 2883 fő. Ezek gyakoriságát görbét a 2. sz. ábra tünteti fel.

A matematikai és a magyar nyelvi görbénél erős az aszimetria. Mivel a vizsgálati anyag elég terjedelmes s kiemelése a szegedi tanterületi főigazgatóság által szűráspróbaszerűen történt, az aszimetria okát a kutatási eljárás hibalehetőségein kívül fekvő okokban kell keresnünk. Ezek az okok csak kisebb részben pedagógiai vonatkozásúak (pl. valódi tudás aláértékelése ösztönzés céljából). Főként a következőket fogadhatjuk el: Az iskolai négyjegyű osztályzás éppen az egymáshoz legközelebb álló és a leggyakoribb átlagos teljesítményeket vágja ketté, s jó vagy elégséges érdemjeggyel jelöli meg azokat; tehát teljesen indokolatlanul úgy csoportosítja a tanulókat, hogy középtérteket fel sem vesz. Mivel így módon az iskolai minősítés igen problematikus válna, ez a gyakorlatban úgy oldódott meg, hogy «emeljük az osztályzat értékét» jelmonddal a jó és az elégséges között lebegő átlagérték nagyrészt áttolódott az elégségesre. De, hogy ezzel nincsen minden rendben, azt bizonyítják a gyakran hangoztatott »aláhúzott hármások«, a »csillagos hármások« és a »kegyelemhármások«, ami valójában annyit jelent, hogy ugyanabba az osztályba, egymástól lényegesen eltérő teljesítmények kerültek. Ez a visszás helyzet az ötjegyű osztályzat bevezetésével megszüntethető volna.

A 2. sz. ábrán igen érdekesen alakul a magaviseleti érdemjegyek görbéje. Itt a hagyomány és a hagyományokon alapuló rendelkezések háromjegyű osztályozási módját fejlesztették ki. A görbe olyannak látszik, mintha eredetileg ötosztályos lett volna, de az első két osztályt aztán belevonták volna a harmadik osztályba. A gyakorlatban valóban ilyen összevonással találkozunk. A rossz magaviseletűek kiütököznek érdemjegyeik alapján, de a kiváló magaviseletűnek nem ad külön osztályzatot az iskola, mert az összes tanulók 60%-át meghaladják a jeles osztályzatúak. Itt is előnyt jelentene az öt jegyre való áttérés.

Fentiek értelemszerűen az összes érdemjegyekre is vonatkoznak.

Ötjegyű osztályozás esetén az érdemjegyek objektívebb alapokra helyezése is lehetővé volna. Ugyanis, ha a Gauss-görbétől eltérő volna ezután is országos viszonylatban az érdemjegyek eloszlása, külön kutatható volna ennek az oka. Jobbra dülő görbe esetén ok lehet a túlszigor, vagy alacsonyabb értelmi színvonalon álló tanulók, vagy kevésbé kiváló tanár, vagy szociális tényező (nyomor) stb. Balra dülő görbénél okokként szerepelhetnek ezek ellenkezői. Túlmeredek görbe oka, az osztályzatot adó tanár határozatlansága vagy felelősségtől való visszariadása, vagy különleges tanulóanyag stb. Túllápos görbe az osztályzatot adó tanár meggondolatlanságára, szélsőséges állásfoglalásra hajlamosságára, különleges tanulóanyagra stb.-re vethet fényt.

Az ötjegyű osztályozásra való áttéréssel járó nehézségek két csoportba oszthatók. Az első csoportba tartozó nehézségeket az újításoktól való idegenkedésben, a megszokotthoz, a hagyományokhoz való ragaszkodásban kereshetjük. A második csoportba az osztályzatok standardizálásának, a javítóvizsgálatnak, az osztályismétlésnek s az osztályzat pedagógiai hatásának a problémája sorolható.

A standardizálást »osztályzat-típusok« konstruálásával lehetne létrehozni. Az ország összes szaktanárai közös vélemény alapján alapodnának meg például abban, hogy milyen »típusú« az a dolgozat, amelyet egy hármass osztályzatú második gimnazista ír. Ez gyakorlatilag például úgy volna megoldható, hogy egy közepes dolgozatot az ország összes szaktanárai osztályozásra megkapnának s az osztályzatok átlagértékét fogadnánk el.

A túlterhelt tanulósokot emlegetett problémájának a megoldását is egy lépéssel előbbre vinné az »osztályzat-típus«. A tantervi követelmények ehhez volnának ugyanis idomíthatók; tehát például a hatodik gimnazisták által elérendő latin tudás a hatodik gimnazisták által országos viszonylatban elért tudáshoz alkalmazkodna. Így a tanulók telejtsítőkéességét a tantervek fokozottabb mérvben tekintetbe vehetnék. Életközlebb követelmények esetén kevésbbé éreznének indítást a tanárok, látszateredmények produkálására.

A standardizálás csökkentené a különböző fórumok felvételi vizsgálának számát, mert az egységesebb elvek szerint szerkesztett bizonyítványok a jelenlegieknel pontosabban volnának összehasonlíthatók és rangsorolhatók.

Ami a pedagógiai vonatkozású nehézségeket illeti, igen természetesen volna ezeknek olyan megtárgyalása, amely a pedagógiai szempontokat az itt kifejtettekkel teljes összhangba hozná.

Pentz Gáspár

Nemzetnevelési feladatok az iskolán- kívüli népművelésben.

A szegedi múzeum képtárában két kép látható, amely különösen megragadja a pedagógus lelket. Székely Bertalan képei ezek. Mindkettőnek ez a címe: Ideál.

Az első képen egy fiatal férfi törtet felfelé a meredek hegyre. Az orom felett gomolygó ködben, fény és árny játékában eszményi női alak halvány kontúrjai látszanak. A fiatal férfi a második képen a meredek szélére ér és mit sem törődve a mélység ezernyi veszélyével elszánt mozdulattal magához ragadja s karjai közt tartja az immár hússá és vérré változott eszményi ködalakot.

Szépen példázza ez a pedagógus sorsot. Akit a lelkében támadt hivatás a nevelőpályára sodort, egész életén át minden nevelő ténykedésével, minden siker és balsiker fénye és árnya között, minden kiisszerűség és gáncs meredeké, az életgondok vagy életörömök tángató mélysége dacára ezt az eszményi ködalakot hajszolja, ezt akarja húsként és vérként látni a nevelő gondjaira bízott emberekben. Ez a törekvés hatja át, ösztönzi az iskolai nevelési munkát, — s mivel az iskola a nevelés munkáját befejezni nem tudja — ez a legmélyebb indítéka az iskolánkívüli népművelésnek is.